

DIN ISTORIA ORGANIZAȚIEI JUDEȚENE BIHOR A PARTIDUL NAȚIONAL LIBERAL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

GABRIEL MOISA*

FROM THE HISTORY OF THE BIHOR COUNTY ORGANIZATION OF THE NATIONAL LIBERAL PARTY IN THE INTERWAR PERIOD

ABSTRACT: *The National Liberal Party was one of the most important political parties of modern Romania. It was founded on May 24, 1875 and was the one who, along with the Conservative Party until 1918, dominated the political life of the Old Kingdom. After 1918, under the conditions of the establishment of Great Romania, things evolved rapidly for this political formation, having to expand its territorial organizations in the new Romanian historical provinces that were part of the Romanian state. The Bihor National Organization of the National Liberal Party was formed in the second half of 1920. In a very short time the structure began to be extended to the entire county, so in February 1921 the Salonta organization was established. The party's interwar trajectory in Bihor was unmatched.*

KEYWORDS: History; The National Liberal Party; Bihor county; Interwar period.

REZUMAT: *Partidul Național Liberal a fost unul dintre cele mai importante partide politice ale României moderne. Acesta a luat ființă la 24 mai 1875 și a fost cel care, alături de Partidul Conservator până în 1918, a dominat viața politică din Vechiul Regat. După 1918, în condițiile constituirii României Mari, lucrurile au evoluat rapid și pentru această formațiune politică, fiind nevoită să-și extindă organizațiile teritoriale în noile provincii istorice românești intrate în componența statului român.*

Organizația bihoreană a Partidului Național Liberal s-a constituit în a doua jumătate a anului 1920. În foarte scurt timp s-a început extinderea structurii la nivelul întregului județ, astfel încât în februarie 1921 s-a constituit organizația de plasă Salonta. Traectoria partidului în perioada interbelică în Bihor a fost neegalată.

CUVINTE-CHEIE: Istorie; Partidul Național Liberal; județul Bihor; perioada interbelică.

Partidul Național Liberal a fost unul dintre cele mai importante partide politice ale României moderne. Acesta a luat ființă la 24 mai 1875 și a fost cel care, alături de Partidul Conservator până în 1918, a dominat viața politică din Vechiul Regat. După 1918, în condițiile constituirii României Mari, lucrurile au evoluat rapid și pentru această formațiune politică, fiind nevoită să-și extindă organizațiile teritoriale în noile provincii istorice românești intrate în componența statului român.

Organizația bihoreană a Partidului Național Liberal s-a constituit în a doua jumătate a anului 1920. În foarte scurt timp s-a început extinderea structurii la nivelul întregului județ, astfel încât în februarie 1921 s-a constituit organizația de plasă Salonta¹.

Rolul de catalizator în construcția liberală în județul Bihor l-a jucat avocatul Nicolae Zigre. Născut la Oradea în anul 1882, acesta a fost elev al Liceului Premonstratens din localitate, pentru ca apoi să

* Prof. univ. dr. la Universitatea Oradea, email: gabimoisa@hotmail.com.

¹ Cornea 2005, p. 84.

urmeze cursurile Facultății de Drept din Oradea și Budapesta. După finalizarea studiilor și-a deschis cabinet avocațial la Oradea, unde a fost foarte implicat în mișcarea națională românească din primele două decenii ale secolului trecut². În cursul anului 1919 s-a apropiat de Partidul Național Liberal fiind numit prefect de Bihor în perioada guvernărilor Arthur Vătoianu (27 septembrie 1919–28 noiembrie 1919) și Alexandru Vaida Voevod (1 decembrie 1919–13 martie 1920)³.

În cursul anului 1920, Nicolae Zigre a depus eforturi serioase în direcția structurării organizației liberale bihorene, alături de alte personalități locale precum avocatul Iustin Ardelean. La sfârșitul anului 1920 se pare că deja exista un nucleu liberal în Oradea, care a fost extins la nivelul întregului județ Bihor. Între 1921 și 1924 Nicolae Zigre a ocupat îndreptățit funcția de președinte al organizației județene a Partidului Național Liberal⁴, fiind ales deputat în legislatura 1922–1926, ocupând pentru o scurtă perioadă de timp (27 ianuarie–1 iunie 1922) funcția de subsecretar de stat la Ministerul de Interne, responsabil cu problemele minorităților în guvernul condus de Ion I.C. Brătianu⁵. Demisia sa din guvern s-a datorat unor disensiuni pe care le-a avut cu unii lideri ai liberalilor, între care și Ion I.C. Brătianu. Tensiunile dintre organizația liberală bihoreană și conducerea centrală au crescut odată cu demisia lui Nicolae Zigre din guvern, acesta renunțând și la conducerea filialei, în cadrul unui congres județean ținut la Oradea la 9 octombrie 1922. Pentru calmarea spiritelor și menținerea în cadrele partidului a lui Nicolae Zigre și a apropiaților săi, a sosit la Oradea însuși generalul Traian Moșoiu, membru marcant al partidului. El a fost prezent în oraș în zilele de 13–14 noiembrie 1922, încercând să mențină unită organizația și să-l convingă pe Nicolae Zigre să rămână în fruntea sa. Se pare că Traian Moșoiu a reușit pentru moment să obțină un armistițiu dar nu pentru multă vreme. Cu prilejul prezenței generalului la Oradea a fost ales un nou Birou Central Județean în jurul lui Nicolae Zigre, format din Vasile Chirvai, vicepreședinte, Alexandru Munteanu, senator, Atanasie Negulescu, fostul șef de stat major al generalului Traian Moșoiu și deputat de Bihor, Nestor Porumb, Gavril Cosma, senator și secretar general al organizației județene, Bogdan Ionescu, al doilea secretar, Ștefan Venter, casier, Teodor Papudof, director al Băncii Românești din Oradea⁶.

Pentru moment lucrurile păreau că se liniștesc, însă peste numai un an situația s-a tensionat din nou. Pentru a regla lucrurile în Bihor a sosit însuși președintele Partidului Național Liberal, Ion I.C. Brătianu. Organizația era aproape dizolvată, iar Biroul Central Județean practic nu mai exista. Ion I.C. Brătianu a venit cu trenul în Bihor, în decembrie 1923⁷, fiind întâmpinat în gara din Vadu Crișului de un singur reprezentant al conducerii aale la congresul din octombrie 1922, preotul Nestor Porumb. Alături de el a mai fost și Petre Dejeu. Desigur că au mai fost prezenți și reprezentanți ai presei, interesați de sosirea în Bihor a președintelui Consiliului de Miniștri. Brătianu a fost însoțit de alți lideri ai Partidului Național Liberal, „Richard Franasovici, subsecretar de stat, dl. Dimitriu, fost vicepreședinte al Senatului, dl. Vărar inspector general și șeful de cabinet Pleșoianu”⁸. În gara din Oradea alaiul a fost întâmpinat de prefectul Câmpian Hodor, primarul Coriolan Bucico și A. Catană, prefectul poliției, iar de aici au mers direct la Teatrul „Regina Maria” unde se juca piesa *Romeo și Julieta*⁹. Ion I.C. Brătianu a constatat că, practic, filiala era într-o stare de descompunere evidentă. Cu ocazia prezenței în Bihor, acesta a făcut vizite în plasele Tinca și Holod, unde avuseseră loc inundații¹⁰. Interesant este faptul că în anul 1923 primul ministru Ion I.C. Brătianu se afla în Bihor pentru a doua oară. Prima dată fusese în 23 mai 1923 când a fost inaugu-

² Tripon 1936, p. 451.

³ Mamina, Scurtu 1996, p. 256.

⁴ Crăciun 2009, p. 12–13.

⁵ Neagoe, 1995, p. 88.

⁶ *Beiușul*, nr. 45, 19 noiembrie 1922, p. 4.

⁷ *Vestul României*, nr. 57, 14 decembrie 1923, p. 1.

⁸ *Vestul României*, nr. 57, 14 decembrie 1923, p. 1.

⁹ *Vestul României*, nr. 57, 14 decembrie 1923, p. 1.

¹⁰ *Vestul României*, nr. 57, 14 decembrie 1923, p. 1.

rată linia ferată Chișineu-Salonta. Alături de Brătianu a mai fost prezent cu acel prilej și Traian Moșoiu, „artizanal construirii acestei căi ferate”¹¹, din poziția sa de ministru al comunicațiilor în guvernul Brătianu.

Constatând situația precară a organizației județene a Partidului Național Liberal, Ion I.C. Brătianu a decis că este cazul să se ia măsuri urgente în vederea revigorării sale, întrucât vechiul Birou Central Județean, în frunte cu președintele Nicolae Zigre, era dezangajat aproape total. Astfel, la 16 februarie 1924 a avut loc o consfătuire a unora dintre foștii lideri și membri de partid, luându-se hotărârea reorganizării organizației din Bihor¹². S-a lansat un apel, adresat tuturor celor care doreau să-și reafirme apartenența la Partidul Național Liberal, pentru a se prezenta începând cu 1 martie 1924 la sediul organizației în vederea avizării carnetului de membru. Cei care doreau să devină membri noi ai partidului erau așteptați „a se prezenta cu actele în regulă în fiecare zi la orele 18–20 la Cercul Catolic, odaia no. 10–11”¹³.

Formalitățile de reorganizare au continuat până la începutul lunii aprilie 1924, când a fost structurată, în cadrul unei conferințe, noua conducere județeană. Astfel, a fost ales un comitet format din 30 de persoane în frunte cu prefectul județului dr. Nicolae Popoviciu, președinte, Dimitrie Mangra, vicepreședinte, George Bota, secretar general, Teodor Papudof, casier¹⁴. Din vechiul Birou Central Județean nu se mai regăsea în conducere decât directorul Băncii Românești, Teodor Papudof. Tot atunci s-a hotărât să fie reorganizat clubul organizației județene a partidului. Pentru aceasta au fost închiriate trei camere la Hotelul *Széchenyi* și s-a constituit un comitet pentru organizarea unui Cerc de Studii¹⁵. În funcția de președinte de onoare al organizației județene a fost ales generalul Traian Moșoiu.

Nicolae Popoviciu a rămas în fruntea organizației județene până în anul 1925, când locul său a fost luat de Nicolae Regman. Președinte de onoare a rămas în continuare Traian Moșoiu, o personalitate copleșitoare pentru liberalii bihoreni. De altfel, familia Moșoiu a dominat liberalismul bihorean până la mijlocul anilor '30. În ciuda acestor eforturi organizatorice, Partidul Național Liberal nu a avut în Bihor, în perioada interbelică, un electorat foarte stabil și consistent. Dacă în alegerile parlamentare acest lucru nu era atât de vizibil ca urmare a contextului în care evolua uneori scrutinul, alegerile locale subliniau apăsător această realitate. Alegerile comunale din februarie 1926 au demonstrat această situație la nivelul orașului Oradea și al județului Bihor¹⁶.

Organizația județeană Bihor nu se regăsea, fiind în această perioadă aproape mereu în umbra celei național-țărănești. Alegerile parlamentare din 1927 au constituit excepția de la regulă, dar o excepție generată de acțiunile prefectului liberal al Bihorului, Dezideriu Tempelean și ale aparatului administrativ județean controlat de liberali, care au pus piedici serioase în campanie în primul rând Partidului Național Țărănesc. În acest fel, liberalii bihoreni au câștigat alegerile la nivel județean cu 45,6% din voturi, față de cele numai 29,1% ale național-țărăniștilor¹⁷. Cum pierduseră puterea la nivel național, la următoarele alegeri parlamentare, din 1928, considerate cele mai democratice din istoria interbelică a României, liberalii bihoreni au avut un rezultat catastrofal. La nivelul întregului județ Bihor au obținut abia 1.575 voturi față de cele 54.451 ale Partidului Național Țărănesc¹⁸.

Toate acestea au atârnat greu în viața organizației bihorene a liberalilor aflați într-o criză profundă, accentuată de moartea președintelui Ion I.C. Brătianu în noiembrie 1927, ceea ce a generat noi probleme, inclusiv în interiorul structurii locale. Vechile tensiuni au ieșit din nou la suprafață. Existau două grupări, una în jurul generalului Traian Moșoiu și alta în jurul lui Nicolae Zigre, fondatorul organizației.

¹¹ *Vestul României*, nr. 11, 1 iunie 1923, p. 2–3.

¹² *Vestul României*, nr. 20, 27 februarie 1924, p. 2.

¹³ *Vestul României*, nr. 20, 27 februarie 1924, p. 2.

¹⁴ *Vestul României*, nr. 30, 6 aprilie 1924, p. 3.

¹⁵ *Vestul României*, nr. 30, 6 aprilie 1924, p. 3.

¹⁶ Zănea 2007, p. 257.

¹⁷ Zănea 2007, p. 258.

¹⁸ *Monitorul Oficial*, nr. 2, 6 ianuarie 1929, p. 16.

Restaurația carlistă din iunie 1930 a generat un context intern în Partidul Național Liberal, care a condus la plecări consistente. Cea mai serioasă a fost dizidența lui Gheorghe I. Brătianu care a format un nou partid liberal, Partidul Național Liberal Gheorghe Brătianu sau „georgiștii”, cum li se mai spunea. În organizația bihoreană lucrurile au stat la fel. O parte a liberalilor bihoreni au rămas fideli conducerii partidului din jurul lui Vintilă Brătianu și I.G. Duca, care se opuseseră venirii în țară a prințului Carol și revenirii sale pe tronul României. Este vorba despre liberalii grupați în jurul lui Traian Moșoiu. O altă grupare, din jurul lui Nicolae Zigre, s-a alăturat tinerilor liberali conduși de Gheorghe I. Brătianu și l-a urmat în noua structură liberală începând cu luna iunie a anului 1930¹⁹. În ciuda unor divergențe care păreau că-l plasează pe Atanasie Negulescu alături de Nicolae Zigre, acesta a rămas în partid alături de Traian Moșoiu.

Așadar, din vara anului 1930 în Bihor existau două organizații politice liberale. Prima era cea a Partidul Național Liberal „ducist”, condusă de Traian Moșoiu. Cea de-a doua era organizația Partidului Național Liberal „georgist”, condusă de Nicolae Zigre.

În 29 iulie 1932, Traian Moșoiu a încetat din viață. În fruntea organizației liberale „duciste” a fost ales Tiberiu Moșoiu, fiul vestitului general. Vicepreședinte al acesteia era avocatul Ioan Picu Băncilă²⁰, un apropiat al familiei Moșoiu, născut la Bran în județul Brașov, aproape de Tohanul Nou, localitatea de baștină a lui Traian Moșoiu. Acesta era un avocat cu studii de drept absolvite al Oradea, iar doctoratul la Cluj. Era o personalitate extrem de puternică. În perioada ocupației Budapestei de către armata română el fusese numit de către generalul Henry Cihoski șeful Siguranței orașului Budapesta. Revenit la Oradea în toamna anului 1919, este numit în aceeași funcție în urbea de pe Crișul Repede²¹.

Ioan Picu Băncilă a fost ales apoi prefect al Bihorului în perioada guvernării liberale din 1934–1937²². El l-a secondat pe Tiberiu Moșoiu la conducerea organizației bihorene liberale a partidului până în 1938, când Carol al II-lea a dizolvat activitatea partidelor politice din România. Secretar general al organizației a fost Atanasie Negulescu, care a încetat din viață în 1936, locul său fiind luat de Petru Fodor²³.

Organizația Partidului Național Liberal „georgist” condusă de Nicolae Zigre, secondat de notarul Ioan Filip, a coexistat alături de organizația „ducistă” întreg deceniul patru interbelic. Ioan Filip s-a născut în anul 1890 în comuna Lugașul de Jos. Studiile liceale le-a făcut la Beiuș, iar cele superioare la Academia de Drept din Oradea. A funcționat ca subnotar și notar în comuna Abrămuț, iar după 1919 a fost numit pretor și din 1920 prim-pretor la Marghita. În această calitate, a depus eforturi serioase pentru ridicarea nivelului educațional și al infrastructurii din zonă²⁴. Între altele, a insistat și a reușit să gestioneze construirea mai multor șosele în zonă precum: Marghita-Petreu-Abrămuț și Popești-Varviz. De asemenea, a introdus curentul electric în Marghita. În anul 1926 a fost numit subprefect de Bihor, iar din 1930 inspector județean la Prefectura județului Bihor²⁵, funcție pe care o ocupa când a devenit vicepreședinte al Partidului Național Liberal „georgist”.

Secretarul general al organizației bihorene „georgiste” a fost avocatul Nicolae Mocan²⁶, născut la Scărișoara, județul Turda, în anul 1896. Liceul l-a urmat la Turda, iar Facultatea de Drept la Cluj. În anul 1924 s-a stabilit la Oradea, unde și-a deschis un cabinet avocațial²⁷. Începând cu anul 1930, a ocupat funcția de secretar general al organizației județene, calitate în care, la 27 noiembrie 1932, a susținut un

¹⁹ Mamina, Scurtu 1996, p. 256.

²⁰ Tripon 1936, p. 371.

²¹ Tripon 1936, p. 371.

²² Tripon 1936, p. 371.

²³ Crăciun 2009, p. 20.

²⁴ Tripon 1936, p. 391.

²⁵ Tripon 1936, p. 391.

²⁶ Bihorul 1933, p. 52.

²⁷ Tripon 1936, p. 411.

discurs fulminant la marea adunare de protest organizată la Oradea împotriva pretențiilor revizioniste din ce în ce mai vizibil afișate și susținute de guvernul de la Budapesta²⁸.

Părea că mișcarea liberală în Bihor se revigorează, mai ales în condițiile în care alegerile din decembrie 1933 au fost organizate de un guvern liberal condus de I.G.Duca, care primise mandatul de formare a guvernului la 14 noiembrie 1933²⁹ și s-a ocupat imediat de organizarea alegerilor.

Pentru ca totul să fie ținut sub control, fostul prefect Petru Popovici a fost înlocuit cu liberalul Ioan Picu Băncilă. În fruntea Biroului Electoral Județean a fost numit prim președintele Tribunalului Bihor, Alexandru Atanasiu³⁰. Ambele partide liberale din județ au depus liste de candidaturi. Capi de listă erau, la Adunarea Deputaților la „duciști” Tiberiu Moșoiu, iar la „georgiști” Nicolae Zigre³¹. „Duciștii” au obținut 35.139, iar „georgiștii” 1.905 voturi, dintr-un total de 71.835 alegători, ceea ce înseamnă că alegerile în Bihor au fost câștigate de liberali. La aceasta a contribuit însă din plin faptul că alegerile au fost organizate de guvernul liberal I.G.Duca.

Campania electorală a fost, în general, destul de tensionată. Liderii celor două organizații liberale din Bihor s-au implicat activ. Liberalii bihoreni ai lui Gheorghe I. Brătianu și-au luat măsuri de precauție pentru a nu intra în conflict cu „organele oficiale și pentru a fi feriți de co-molestări din partea acestora”³², organele oficiale fiind controlate de bătrânii liberali, prin impunerea prefectului Ioan Picu Băncilă. În acest sens, pentru fiecare manifestare electorală cereau autorizație scrisă pentru a evita orice probleme. Se pare că temerile organizației „georgiste” conduse de Nicolae Zigre nu s-au confirmat, întrucât prefectul Ioan Picu Băncilă, susținut de guvernul controlat de „bătrânii liberali” i-a răspuns cu o adresă oficială lui Nicolae Zigre, prin care îi spunea că poate să facă adunări electorale pașnice oriunde dorește, iar lucrul acesta „se va comunica șefului Organizației D-lui dr. Zigre că înțelegând să dăm toată libertatea în alegeri, nu au nevoie de autorizații speciale”³³, semn că bătrânii liberali nu împiedicau manifestările electorale ale tinerilor liberali georgiști, fiind membri ai aceleiași familii politice. Foarte interesant este faptul că, cu prilejul alegerilor din decembrie 1933, maghiarii din nordul județului au votat aproape în totalitate cu liberalii „duciști”³⁴, preferându-i pe aceștia în detrimentul propriilor candidați.

În perioada 1933–1937, ultimii ani de democrație reală în România interbelică, liberalii bihoreni au rămas organizați în cele două structuri. Cea mai activă în plan județean a fost organizația bătrânilor liberali din jurul familiei Moșoiu. Aceștia s-au întărit și reorganizat, profitând și de faptul că se aflau la putere. Acțiunile desfășurate demonstrează o prezență serioasă în spațiul public atât a liderilor liberali cât și a membrilor de rând care activau în cluburile liberale sau alte organisme proprii. Cele mai puternice cluburi liberale au existat în Oradea, Beiuș și Salonta. Poate cel mai consistent era cel din Beiuș, unde activau nume importante ale liberalilor bihoreni precum Gavril Cosma și Nerva Traian Cosma. Consecința existenței unei asemenea instituții liberale extrem de active a generat o emulație deosebită în zonă, tradusă în înregimentarea unui mare număr de tineri în partid din toate categoriile sociale și prin extinderea organizației în întreaga depresiune a Beiușului³⁵. Pentru a se apropia cât mai mult de tineri, președintele organizației beiușene a Partidului Național Liberal, Nerva Traian Cosma, a fost foarte deschis la toate propunerile acestora inclusiv cele cu care bătrânii liberali erau mai puțin obișnuiți. Una dintre acestea viza formarea unui club sportiv al tinerilor sub egida Societății Sportive a Studenților din Beiuș pentru „a inaugura o viață sportivă românească la Beiuș”³⁶. Clubul a luat ființă la sfârșitul lunii iunie a anului 1933.

²⁸ Bihorul 1936, p. 52–53.

²⁹ Mamina, Scurtu, 1996, p. 104.

³⁰ Tripon 1936, p. 370.

³¹ Zainea 2007, p. 262.

³² A.N.-S.J.Bh. – F.P.J.Bh., dos. 94/1933, f. 68.

³³ A.N.-S.J.Bh. – F.P.J.Bh., dos. 94/1933, f. 141.

³⁴ *Gazeta de Vest*, nr. 1136, 22 decembrie 1933, p. 1.

³⁵ Mihoc 1996, p. 141.

³⁶ Mihoc 1996, p. 185.

Sub egida *Clubului Liberal* din Beiuș a luat ființă, în februarie 1933, și un *Cerc de studii* care a acționat în direcția organizării de conferințe pe diverse teme interesante pentru public³⁷. La acțiunile *Clubului liberal* din Beiuș au participat adesea și reprezentanți ai conducerii județene a partidului, așa cum s-a întâmplat la ședința Tineretului universitar din sectorul Beiuș, organizație condusă de studentul Dimitrie Crăciun, din toamna anului 1933. Cu acest prilej au fost prezenți Tiberiu Moșoiu, vicepreședintele organizației județene și deputatul George Bota, ambii apreciind pozitiv activitatea *Clubului liberal* și a *Cercului de studii* din Beiuș. *Cercul liberal* din Oradea era, de asemenea, destul de activ, mai ales că aici activau și liderii județeni ai organizației. Printre cei mai activi animatori ai *Cercului liberal* din Oradea a fost profesorul Ion Ionașcu³⁸. Clubul activa în localul Restaurantului *Reich* din strada General Holban, nr. 11.

Organizația mai puternică a fost în anii 1930 cea a bătrânilor liberali conduși de Tiberiu Moșoiu. Relațiile dintre cele două părți au continuat să fie pe alocuri neamicale. Cu toate acestea, între ele exista un respect reciproc care făcea ca manifestările „tinerilor liberali” să nu fie îngrădite de reprezentanții în teritoriu ai „bătrânilor liberali” susținuți de guvernul condus de Gheorghe Tătărescu. Acest fenomen a fost sesizabil în cursul anului 1937 când, în ciuda opțiunilor sensibil diferite, cele două organizații s-au respectat reciproc. Mai mult, acțiunile politice ale liberalilor „georgiști” erau sprijinite de administrația liberală a „bătrânilor liberali”, încuviințând toate manifestările lor încă din iunie 1937³⁹, când au fost prezenți în toată partea sudică a județului Bihor. Au fost și situații punctuale, motivate de prezența altor formațiuni politice în zona în care se cerea autorizație de adunări politice, pentru a se evita orice probleme. Un asemenea caz a fost semnalat în 24 iunie 1937, când Ioan Picu Băncilă, prefectul Bihorului, transmitea organizației bihorene a Partidului Național Liberal Georgist că „*vă aducem la cunoștință că nu s-a putut încuviința ținerea întrunirilor pe data indicată în cerere pentru comunele Leș, Toboliu, Sîntandrei și Miersig, fiind acolo în acele zile alte întruniri*”⁴⁰, subliniind încă că „*vă rugăm, binevoiiți a ne indica o nouă dată pentru a vă putea elibera autorizația necesară*”⁴¹.

Cu toate că, cel puțin la nivel județean, se observă o menajare și chiar apropiere între cele două organizații liberale, acestea s-au prezentat separat și în campania electorală pentru alegerile parlamentare din 1937. Deși existau semnale din ce în ce mai clare în direcția unor derapaje politice care ieșeau din sfera democratică, cele două organizații liberale bihorene, ca și cele din întreaga țară de altfel, au mers în campania electorală din noiembrie-decembrie 1937 pe liste separate. Lista liberalilor „duciști” pentru Adunarea Deputaților conținea pe: Traian Moșoiu, Petru Popovici, Nerva Traian Cosma, Petre Topa, Nae Popescu, A. Andru, Ion Mangra, Sofronie Sîngeorgheanu, Virgil Givulescu și Augustin Barna. La Senat se regăseau pe listă: Ion Ludovic Bica, Matei Vasiliu și Constantin Petrescu Ercea⁴². În fruntea listei „georgiștilor pentru Adunarea Deputaților a stat în aceste alegeri președintele organizației județene, Nicolae Zigre⁴³.

Liberalii au câștigat din nou cele mai multe voturi, dar din nou pe fundalul unei campanii electorale extrem de tensionate, în care nuanțele extremiste erau din ce în ce mai vizibile în discursul electoral. Adunările electorale erau pigmentate cu asemenea luări de poziție. Fiecare organizație liberală se străduia să facă tot ceea ce-i stătea în putință pentru a câștiga alegerile în cadrele democratice existente. Pentru aceasta erau organizate numeroase întruniri. Una dintre cele mai mari a avut loc din nou la Salonta, în 12 decembrie 1937. La aceasta au participat mulți dintre liderii județeni: Tiberiu Moșoiu, Ludovic Bica și Constantin Petrescu Ercea⁴⁴.

³⁷ Mihoc 1996, p. 148.

³⁸ A.N.-S.J.Bh., – F.P.J.Bh., dos. 116/1937, f. 148.

³⁹ A.N.-S.J.Bh., – F.P.J.Bh., dos. 115/1937, f. 180.

⁴⁰ A.N.-S.J.Bh., – F.P.J.Bh., dos. 45/1937, f. 215.

⁴¹ A.N.-S.J.Bh., – F.P.J.Bh., dos. 45/1937, f. 215.

⁴² *Noua Gazetă de Vest*, nr. 477, 28 noiembrie 1937, p. 3.

⁴³ *Noua Gazetă de Vest*, nr. 482, 4 decembrie 1937, p. 1.

⁴⁴ Cornea 2005, p. 86.

Organizația bihoreană „ducistă” a obținut 33.858 voturi, iar cea „georgistă” 1.609 sufragii, dintr-un total de 85.340 alegători la nivelul întregului județ. S-a obținut un număr mare de voturi, dar nu suficiente la nivelul întregii țări astfel încât Partidul Național Liberal să poată forma guvernul, ceea ce a condus într-un final la instalarea regimului autoritar al lui Carol al II-lea.

În fața acestui pericol iminent, în ianuarie Gheorghe Brătianu a decis să revină în Partidul Național Liberal condus de unchiul său, Dinu Brătianu. Fuziunea a avut loc la 10 ianuarie 1938⁴⁵. Tardiv, pentru că întregul sistem democratic interbelic își trăia ultimele zile, iar la 14 februarie 1938 a fost emis decretul-lege de lichidare a tuturor partidelor politice, noul regim fiind instituționalizat prin Constituția din 27 februarie 1938. În Bihor cele două organizații liberale au fuzionat și ele.

BIBLIOGRAFIE:

A.N.-S.J.Bh., F.P.J.Bh.
Bihor 1933	– Arhivele Naționale-Serviciul Județean Bihor, Fond Prefectura Județului Bihor.
– <i>Bihorul strajă la hotare</i> , Oradea, 1933.
Cornea 2005	– L. Cornea, <i>Contribuții la o istorie a orașului Salonta în perioada interbelică. 1919–1945</i> , Oradea, 2005.
Crăciun 2009	– C. Crăciun, <i>Contribuții la istoria Partidului Național Liberal din Bihor (1921–1947)</i> , Oradea, 2009.
Mamina, Scurtu 1996	– I. Mamina, I. Scurtu, <i>Guverne și guvernanți 1916–1938</i> , București, 1996.
Neagoe 1995	– St. Neagoe, <i>Istoria guvernelor României de la începuturi, 1859, până în zilele noastre</i> , București, 1995.
Tripon 1936	– A. Tripon, <i>Monografia Almanah a Crișanei. Județul Bihor</i> , Oradea, 1936.
Zainea 2007	– I. Zainea, <i>Economie și societate în Bihor (de la Marea Unire la Dictatul de la Viena)</i> , Oradea, 2007.

⁴⁵ *Viitorul*, nr. 9004, 13 ianuarie 1938, p. 1.